

Mirela Mihaela Apostol

**Protecția penală
în exercitarea profesiilor liberale
din domeniul juridic**

Editura
Stamangiu
2024

Cuprins

INTRODUCERE	1
CAPITOLUL I. PROFESIA LIBERALĂ ȘI NEVOIA DE PROTECȚIE PENALĂ	5
<i>Secțiunea 1. Despre profesiile liberale în general</i>	5
<i>Secțiunea a 2-a. Protecția penală a profesiei liberale</i>	12
CAPITOLUL II. PROFESIILE LIBERALE DIN DOMENIUL JURIDIC ȘI STATUTUL JURIDIC AL PERSOANELOR CARE LE EXERCITĂ	18
<i>Secțiunea 1. Profesii liberale din domeniul juridic și liber profesioniștii din domeniul juridic</i>	18
§1. Notariatul și notarul public	18
§2. Profesia de executor judecătoresc	23
§3. Profesia de practician în insolvență	31
§4. Avocatura și avocatul	35
§5. Medierea și mediatorul	46
§6. Analiză comparativă a profesiilor liberale din domeniul juridic	55
<i>Secțiunea a 2-a. Calitățile pe care le poate avea liber-profesionistul din domeniul juridic în înțelesul legii penale</i>	58
§1. Calitatea de funcționar public în înțelesul art. 175 C. pen.	58
1.1. Încadrarea de către autoritățile publice – încadrarea ca funcționari publici asimilați a notarilor publici și executorilor judecătorești	60
1.2. Independența notarilor publici și a executorilor judecătorești	61
1.3. Încadrarea practicienilor în insolvență în rândul funcționarilor publici asimilați	64
1.4. Calitatea de funcționar public asimilat în înțelesul legii penale și profesia de mediator	70
1.5. Încadrarea avocaților în categoria funcționarilor publici în înțelesul legii penale – art. 38 alin. (1) Legea nr. 51/1995	73
§2. Calitatea stagiului	80
2.1. Notarul stagiar	80
2.2. Executorul judecătoresc stagiar	81
2.3. Avocatul stagiar	82
2.4. Practicianul în insolvență stagiar	82
§3. Activitatea în cadrul organelor de conducere ale profesiilor liberale	83
§4. Activitatea în cadrul formelor de exercitare a profesiei	86
§5. Încadrarea în categoria persoanelor prevăzute de art. 1 din Legea nr. 78/2000 pentru prevenirea, descoperirea și sancționarea faptelor de corupție	90

5.1. Interpretarea dispozițiilor art. 1 alin. (1) lit. a)-f) din Legea nr. 78/2000	90
5.2. Interpretarea dispozițiilor art. 1 alin (1) lit. g) din Legea nr. 78/2000	91
5.3. Calitatea de subiect activ a infracțiunilor prevăzute de Legea nr. 78/2000	92
§6. Concluzii intermediare	95

CAPITOLUL III. ISTORICUL REGLEMENTĂRIILOR CU PRIVIRE LA PROFESIILE JURIDICE LIBERALE ȘI MIJLOACELE DE OCROTIRE A ACESTORA

JURIDICE LIBERALE ȘI MIJLOACELE DE OCROTIRE A ACESTORA	97
<i>Secțiunea 1. Scurtă incursiune în materia notariatului la nivel național</i>	97
<i>Secțiunea a 2-a. Scurtă incursiune istorică asupra executorilor judecătorești în dreptul național</i>	101
<i>Secțiunea a 3-a. Scurtă analiză istorică a practicienilor în insolvență în dreptul național</i>	104
<i>Secțiunea a 4-a. Scurtă analiză istorică a profesiei de avocat în dreptul național</i>	106
<i>Secțiunea a 5-a. Scurtă prezentare istorică a medierii în dreptul național</i>	113
<i>Secțiunea a 6-a. Prezentare istorică a exercitării fără drept a unei profesii sau activități</i>	114
§1. Exercițarea fără drept a profesiei de avocat	115
§2. Forme speciale de exercitare fără drept a profesiei de avocat	119
§3. Legea nr. 36/1995 a notarilor publici și a activității notariale	120
§4. Legea nr. 192/2006 privind medierea și organizarea profesiei de mediator	121
§5. O.U.G. nr. 86/2006 privind organizarea activității practicienilor în insolvență	121
<i>Secțiunea a 7-a. Prezentare istorică referitoare la incriminarea actelor de violență psihică și fizică săvârșite împotriva liber-profesioniștilor din domeniul juridic</i>	122
<i>Secțiunea a 8-a. Prezentare istorică cu privire la mijloace de ocrotire a secretului profesional</i>	126

CAPITOLUL IV. CONSTITUȚIONALITATE LA NIVEL NAȚIONAL ȘI OCROTIRE LA NIVEL SUPRANAȚIONAL

LA NIVEL SUPRANAȚIONAL	128
<i>Secțiunea 1. Constituționalitatea normelor naționale</i>	128
§1. Principii de organizare și de funcționare a profesiilor liberele din domeniul juridic	129
§2. Exercițarea profesiilor liberele și statutul liber-profesionistului din domeniul juridic	131
§3. Condiții pentru exercitarea profesiei	134
§4. Delimitări între profesiile liberele din domeniul juridic	137

§5. Reglementarea unor sancțiuni în legătură cu profesia _____	138
§6. Constituționalitatea normelor ce ocrotesc profesia prin incriminarea exercitării fără drept a acesteia _____	140
§7. Constituționalitatea altor acte normative, relevantă în contextul protecției penale a profesiilor libere din domeniul juridic _____	148
§8. Jurisprudența Curții Constituționale cu privire la principiul <i>ultima ratio</i> _____	149
§9. Constituționalitatea normelor ce ocrotesc secretul profesional _____	152
§10. Concluzii _____	153
<i>Secțiunea a 2-a. Protecția profesiei libere și a liber-profesionistului la nivel supranațional</i> _____	154
§1. Organizații internaționale – Organizația Națiunilor Unite _____	154
§2. La nivel european – Consiliul Europei _____	157
2.1. Principii și valori desprinse din interpretarea Convenției Europene a Drepturilor Omului aplicabile profesiilor juridice libere _____	157
2.1.1. Interpretarea art. 6 din Convenție _____	158
2.1.2. Interpretarea art. 8 din Convenție _____	159
2.1.3. Interpretarea art. 10 din Convenție – libertatea de exprimare _____	162
2.1.4. Interpretarea art. 11 din Convenție – dreptul la liberă asociere _____	163
2.2. Alte acte normative adoptate la nivelul Consiliului Europei _____	167
2.2.1. Recomandarea rec (2000)21 _____	167
2.2.2. Recomandări cu privire la mediere _____	169
§3. La nivel european – Uniunea Europeană _____	171
§4. Organizații profesionale internaționale _____	175
4.1. Organizații interprofesionale – Consiliul European al Profesii Libere _____	175
4.2. Organizații monoprofesionale _____	176
4.2.1. Uniunea Internațională a Executorilor Judecătorești _____	176
4.2.2. Consiliul Barourilor și Firmelor de Avocatură din Europa _____	177
4.2.3. Consiliul notariatelor din Uniunea Europeană _____	178
§5. Concluzii _____	179
CAPITOLUL V. PROTECȚIA JURIDICĂ PRIN MIJLOACE DE DREPT PENAL _____	180
<i>Secțiunea 1. Mijloace de protecție a profesiei libere înseși</i> _____	180
§1. Infracțiunea de exercitare fără drept a profesiei – art. 348 C. pen. _____	180
1.1. Conținut legal _____	180
1.2. Condiții preexistente _____	183
1.3. Conținut constitutiv _____	188
1.3.1. Latura obiectivă _____	188
1.3.1.1. Elementul material _____	188
1.3.1.2. Condiții esențiale _____	191

1.3.1.3. Urmare imediată	195
1.3.1.4. Legătură de cauzalitate	196
1.3.2. Latura subiectivă	196
1.4. Formele infracțiunii	198
1.5. Sancționare	199
1.6. Raportul cu infracțiunea de uzurpare de calitate oficială (art. 258 C. pen.)	199
§2. Infracțiunea prevăzută de art. 59 alin. (6) Legea nr. 51/1995	201
2.1. Conținut legal	201
2.2. Condiții preexistente	202
2.3. Conținut constitutiv	203
2.3.1. Latura obiectivă	203
2.3.1.1. Primele două modalități normative de comitere a infracțiunii	203
2.3.1.2. Folosirea însemnelor specifice profesiei de avocat în alte condiții decât cele prevăzute de lege	204
2.3.1.3. Purtarea robei în alte condiții decât cele recunoscute de lege	205
2.3.1.4. Urmarea imediată	206
2.3.1.5. Legătura de cauzalitate	207
2.3.2. Latura subiectivă	207
2.4. Forme	207
2.5. Sancțiuni	208
<i>Secțiunea a 2-a. Protecția sediului profesional și a secretului profesional</i>	208
§1. Ocrotirea sediului profesional – infracțiunea de violare a sediului profesional	208
1.1. Conținut legal	208
1.2. Condiții preexistente	209
1.3. Conținut constitutiv	213
1.3.1. Latura obiectivă	213
1.3.1.1. Situație premisă	213
1.3.1.2. Element material	214
1.3.1.3. Urmarea imediată	218
1.3.1.4. Legătura de cauzalitate rezultă din materialitatea faptei	218
1.3.2. Latura subiectivă	218
1.4. Forme	218
1.5. Sancțiuni	219
§2. Ocrotirea secretului profesional	220
2.1. Secretul profesional al notarului public	221
2.2. Secretul profesional al executorului judecătoresc	223
2.3. Secretul profesional al practicianului în insolvență	224
2.4. Omisiunea sesizării	225
2.5. Secretul profesional al mediatorului	230

2.6. Secretul profesional al avocatului _____	234
2.6.1. Cauză care exclude infracțiunea – art. 45 alin. (8) teza I din Legea nr. 51/1995 _____	235
2.6.1.1. Analiza art. 45 alin. (8) din Legea nr. 51/1995 prin raportare la prevederile Codului penal _____	236
2.6.1.1.1. Sfera faptelor prevăzute de legea penală despre care avocatul ia cunoștință _____	237
2.6.1.1.2. Excepțiile prevăzute de art. 45 alin (8) teza a II-a din Legea nr. 51/1995 _____	241
2.6.1.1.3. Avocatul să afle despre săvârșirea acestei infracțiuni în exercitarea profesiei _____	250
2.6.1.1.4. Atitudinea avocatului să fie exclusiv omisivă _____	251
2.6.2. Cauză de înlăturare a răspunderii penale – art. 45 alin. (8) teza finală din Legea nr. 51/1995 _____	252
2.7. Obligația de raportare impusă de Legea nr. 129/2019 privind prevenirea și combaterea spălării banilor și finanțării terorismului _____	255
2.7.1. Analiză generală prin raportare la secretul profesional _____	257
2.7.2. Obligația avocatului de raportare _____	258
2.7.3. Tranzacțiile ce trebuie raportate _____	262
2.7.4. Consecințe _____	264
§3. Consecințele nerespectării secretului profesional _____	268
3.1. Divulgarea secretului profesional (art. 227 C. pen.) și divulgarea unor informații secrete de serviciu sau nepublice (art. 304 C. pen.) _____	268
3.1.1. Conținutul legal și justificarea reglementării _____	268
3.1.2. Condiții preexistente prezentate comparativ _____	269
3.1.2.1. Condiții preexistente ale infracțiunii de divulgare a secretului profesional _____	269
3.1.2.2. Condiții preexistente ale infracțiunii de divulgare a informațiilor secrete de serviciu sau nepublice _____	271
3.1.3. Conținut constitutiv comparativ _____	273
3.1.3.1. Latura obiectivă prezentată comparativ _____	273
3.1.3.1.1. Situație premisă _____	273
3.1.3.1.2. Elementul material _____	275
3.1.3.1.3. Cerință esențială _____	276
3.1.3.1.4. Urmare imediată _____	276
3.1.3.2. Latura subiectivă _____	277
3.1.4. Formele infracțiunii _____	278
3.1.5. Aspecte procesuale _____	278
3.1.6. Cumulul de răspundere juridică _____	278
3.1.7. Relația dintre infracțiunile de divulgare a secretului profesional (art. 227 C. pen.) și divulgare a informațiilor	

secrete de serviciu sau nepublice [art. 304 alin. (1) C. pen.]. Considerații critice	279
3.2. Infracțiunea de divulgare a secretului profesional – art. 45 alin. (6) din Legea nr. 51/1995	280
3.2.1. Conținutul constitutiv al infracțiunii	280
3.2.2. Condiții preexistente ale infracțiunii	281
3.2.3. Conținutul constitutiv	283
3.2.3.1. Latura obiectivă	283
3.2.3.1.1. Situație premisă	283
3.2.3.1.2. Elementul material	286
3.2.3.1.3. Cerință esențială	287
3.2.3.1.4. Urmarea imediată	288
3.2.3.2. Latura subiectivă	288
3.2.4. Formele infracțiunii	289
3.2.5. Sancțiunea prevăzută de lege și aspectele procesuale	289
<i>Secțiunea a 3-a. Protecția profesionistului în exercitarea profesiei</i>	290
§1. Ultrajul și ultrajul judiciar	290
1.1. Conținut legal	292
1.2. Condiții preexistente	293
1.2.1. Obiectul juridic	293
1.2.2. Obiectul material	295
1.2.3. Subiectul activ	295
1.2.4. Subiectul pasiv	295
1.2.4.1. Executorii judecătorești	298
1.2.4.2. Notarii publici	300
1.2.4.3. Practicienii în insolvență	301
1.2.4.4. Avocatul	303
1.2.4.5. Mediatorul	305
1.3. Conținutul constitutiv al infracțiunilor de ultraj și ultraj judiciar	306
1.3.1. Latura obiectivă	306
1.3.1.1. Latura obiectivă a art. 257 alin. (1) C. pen. și art. 279 alin. (4) C. pen. prin raportare la art. 279 alin. (1) C. pen.	306
1.3.1.2. Cerință esențială a elementului material – legătura dintre fapta săvârșită și exercitarea atribuțiilor	309
1.3.1.2.1. În cazul infracțiunii de ultraj, fapta să fie săvârșită în timpul exercitării funcției sau în legătură cu exercitarea atribuțiilor de serviciu	309
1.3.1.2.2. În cazul infracțiunii de ultraj judiciar, fapta să fie săvârșită în legătură cu exercitarea activității avocatului	309
1.3.1.3. Latura obiectivă a art. 257 alin. (2) și (3) C. pen. și art. 279 alin. (4) prin raportare la art. 279 alin. (2) și (3) C. pen.	313

1.3.1.4. Condiție suplimentară pe latură obiectivă – exercitarea atribuțiilor profesionale cu respectarea dispozițiilor legale	318
1.3.2. Latura subiectivă	320
1.4. Formele infracțiunii	322
1.5. Concluzii	324
§2. Dispoziții din legi speciale cu rol de ocrotire a libertății profesiei	325
2.1. Libertatea avocatului în exercitarea profesiei – dispoziții din Legea nr. 51/1995	325
2.1.1. Natura juridică	326
2.1.2. Condiții comune pentru aplicare	327
2.1.2.1. Fapta comisă de către avocat să constituie infracțiune	327
2.1.2.2. Contextul în care avocatul formulează susținerile sale	335
2.1.2.3. Activitatea avocatului să fie desfășurată cu respectarea normelor de deontologie profesională	338
2.1.2.4. Condiții referitoare la conduita avocatului	341
2.1.2.5. Condiție suplimentară	342
2.1.3. Concluzii și observații critice	343
2.2. Libertatea practicianului în insolvență în exercitarea profesiei	344
2.2.1. Dispoziții din Legea nr. 85/2014	345
2.2.2. Dispoziții din normele de organizare a profesiei	347
2.2.2.1. Precizări cu privire la calitatea de izvor de drept penal	348
2.2.2.2. Conținutul cauzei reglementate de art. 11 alin. (4) din Statutul profesiei de practician în insolvență	349
2.2.3. Infracțiunile de bancrută și bancrută frauduloasă	352

CAPITOLUL VI. UNELE ASPECTE DE DREPT COMPARAT ȘI

DOCTRINĂ STRĂINĂ – ANALIZĂ INTERPRETATIVĂ ÎN RAPORT DE DREPTUL NAȚIONAL

	357
<i>Secțiunea 1. Aspecte de drept comparat din legislația belgiană</i>	357
§1. Reglementări specifice profesiilor juridice liberale	357
1.1. Notarii	357
1.2. Ofițeri de justiție	358
1.3. Avocații	360
1.4. Practicianul în insolvență	362
1.5. Mediatorii	362
§2. Dispoziții din Codul penal belgian	364
2.1. Agresiuni asupra persoanelor care își exercită profesia	364
2.2. Ocrotirea secretului profesional	364
2.3. Exercițarea fără drept a profesiei	367
<i>Secțiunea a 2-a – aspecte de drept comparat prin raportare la legislația franceză</i>	368
§1. Reglementări specifice profesiilor juridice liberale	368
1.1. Notarii	368

1.2. Ofițerii judiciari și comisarii de justiție	369
1.3. Avocații	370
1.4. Administratorii judiciari	371
1.5. Mediatorii	372
§2. Reglementări cu rol de protecție în Codul penal francez	373
2.1. Agresiuni asupra persoanelor care își exercită profesia	373
2.2. Ocrotirea secretului profesional	376
2.3. Exercițarea fără drept a profesiei	376
§3. Concluzii	377
<i>Secțiunea a 3-a. Aspecte de drept comparat prin raportare la legislația spaniolă</i>	377
§1. Reglementări specifice profesiilor juridice liberale	377
1.1. Notarii	377
1.2. Executarea silită	379
1.3. Avocații	380
1.4. Administratorii insolvenței	381
1.5. Mediatorii	382
§2. Reglementări cu rol de protecție în Codul penal spaniol	383
2.1. Agresiuni asupra persoanelor care își exercită profesia	383
2.2. Ocrotirea secretului profesional	386
2.3. Exercițarea fără drept a profesiei	387
<i>Secțiunea a 4-a. Aspecte de drept comparat prin raportare la legislația din Republica Moldova</i>	388
§1 Reglementări specifice profesiilor juridice liberale	388
1.1. Notarii	388
1.2. Executorii judecătorești	390
1.3. Avocații	392
1.4. Administratorii autorizați	393
1.5. Mediatorii	394
§2. Reglementări cu rol de protecție din Codul penal al Republicii Moldova	396
2.1. Agresiuni asupra persoanelor care își exercită profesia	397
2.2. Ocrotirea secretului profesional	400
2.3. Exercițarea fără drept a profesiei	402
§3. Concluzii	403
CAPITOLUL VII. CONCLUZII ȘI PROPUNERI DE LEGE FERENDA	404
<i>Secțiunea 1. Concluzii prin raportare la cadrul normativ autohton</i>	404
<i>Secțiunea a 2-a. Propuneri de lege ferenda</i>	410
BIBLIOGRAFIE	413